

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ

ФАКУЛТЕТ ПОЛИТИЧКИХ НАУКА

Јове Илића 165, Београд

**НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ФАКУЛТЕТА ПОЛИТИЧКИХ НАУКА
УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ**

Одлуком Наставно-научног већа Факултета политичких наука у Београду на седници одржаној 23.12. 2021. формирана је Комисија за преглед и оцену докторске дисертације МА Љиљане Скробих *"Примена концепта најбољих интереса детета на браћу и сестре на алтернативном старању"*. Комисију чине:

- проф. др Невенка Жегарац, менторка, редовна професорка, Универзитет у Београду, Факултет политичких наука;
- проф. др Наталија Јовановић, редовна професорка, Универзитет у Нишу, Филозофски факултет;
- доц. др Анита Бургунд Исаков, доценткиња, Универзитет у Београду, Факултет политичких наука.

Након увида у текст докторске дисертације и поднету документацију, Комисија подноси наставно-научном већу Факултета политичких наука следећи:

РЕФЕРАТ О ЗАВРШЕНОЈ ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

I

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О КАНДИДАТКИЊИ И ДИСЕРТАЦИЈИ

Кандидаткиња Љиљана Скробих рођена је 21.10.1988. године у Београду. Универзитет у Београду, Факултет политичких наука, смер Социјална политика и социјални рад уписала је 2007. године, а дипломирала је 2011. године просечном оценом **9,24**. На истом Факултету завршила је и мастер студије социјалног рада 2014. године просечном оценом **9,8** одбравивши тезу *„Контакти деце на хранитељству са родитељима и*

сродницима“ оценом **10**. Школске 2014/2015. године уписала је докторске студије политикологије – социјалне политике и социјалног рада, такође, на Факултету политичких наука Универзитета у Београду.

У периоду 2012-2017. године Љиљана Скробић је радила у Центру за породични смештај и усвојење у Београду на позицији саветнице за хранитељство и реализаторке едукативних програма за хранитеље. Такође, кандидаткиња је национални тренер за реализацију регионалних програма обука у оквиру пројекта ”Алтернативна брига и права деце у Србији”, Фондације СОС Дечија села Србија.

Професионални академски ангажман и развој Љиљана Скробић је започела на Факултету политичких наука где је током школске 2011/2012. године била ангажована на позицији сарадника-демонстратора за ужу научну област Социјални рад на Одељењу за социјалну политику и социјални рад. На Филозофском факултету Универзитету у Нишу у периоду октобар 2016-мај 2017. године била је ангажована као сарадник практичар за потребе реализације дела практичне наставе на студијским програмима ОАС социјална политика и социјални рад и МАС студијама социјални рад. У мају 2017. године на Универзитету у Нишу на истом Факултету изабрана је у звање асистенткиње на Департману за социјалну политику и социјални рад где је и даље запослена. Ангажована је на предметима: Теорије социјалног рада, Социјални рад са појединцем, Социјални рад у заједници, Социјални рад са старима.

Љиљана Скробић је учествовала у више националних истраживачких пројеката, а неки од њих су:

- 2018-2019. године ”Хранитељство и добробит адолесцената: истраживање и унапређење политике и пракси”, УНИЦЕФ, Центар за истраживања у социјалној политици и социјалном раду Факултета политичких наука у Београду и Институт за психологију Универзитета у Београду, чланица експертске групе за квалитативну компоненту истраживања и истраживачица.
- 2017. године ”Ромске породице и систем заштите деце у Србији”, Центар за истраживања у социјалној политици и социјалном раду Факултета политичких наука у Београду, истраживачица.

- 2016. године ”Праћење исхода услуга у заједници за угрожене породице са децом”, Центар за истраживања у социјалној политици и социјалном раду Факултета политичких наука у Београду у сарадњи са УНИЦЕФ-ом, истраживачица.
- 2012. и 2013. године „Професионална оријентација на преласку у средњу школу“, немачка владина организација за међународну сарадњу GIZ (Deutsche Gesellschaft fur Internationale Zusammenarbeit) у сарадњи са Министарством образовања, науке и технолошког развоја и Министарством омладине и спорта, истраживачица.
- 2012. године „Праћење узрока, процеса доношења одлука и исхода за децу у систему социјалне заштите”, Центар за истраживања у социјалној политици и социјалном раду Факултета политичких наука у Београду у сарадњи са Министарством рада и социјалне политике и УНИЦЕФ-ом, истраживачица.
- 2011. године „Развој услуга у заједници за децу са сметњама у развоју и њихове породице”, Центар за истраживања у социјалној политици и социјалном раду Факултета политичких наука у Београду у сарадњи са Министарством рада и социјалне политике и УНИЦЕФ-ом, истраживачица.

Кандидаткиња је у својству ауторке и коауторке, објавила више научних и стручних радова из области социјалног рада. Радови објављени у часописима и зборницима:

- **Skrobić, Lj.** i Pucarević, B. (2021). Stigma and in Vitro Fertilization: Perception of Women with IVF Experience. *Facta Universitatis, Series: Philosophy, Sociology, Psychology and History*, 20(2), 149–162.
- Пуцаревић, Б. и **Скробић, Љ.** (2021). Контакти деце са родитељима лишеним слободе. *Годишњак за педагогију*, 6(1), 63–73.
- Пуцаревић, Б. и **Скробић, Љ.** (2021). Контакти деце са родитељима лишеним слободе - изазови током пандемије Ковид 19. *Социјална политика*, 2/2021, 89–102.
- Pucarević, B., **Skrobić, Lj.** i Žegarac, N. (2020). School as an Element of the Well-Being of Adolescents in Foster Care: Discrimination as a Challenge. *Facta Universitatis, Series: Teaching, Learning and Teacher Education*, 4(1), 75–85.
- Бургунд, А., Јовић, Н., Крњајић, З., Пуцаревић, Б., Рајић, М., **Скробић, Љ.**, Виденовић, М., Жегарац, Н. (2019). *Хранитељство и добробит адолесцената* -

Истраживање за унапређење политика и пракси. Београд: Универзитет у Београду- Факултет политичких наука.

- **Скробић, Љ.**, Пуцаревић, Б. и Анђелковић, И. (2019). Евалуација стручне праксе на основним академским студијама социјалне политике и социјалног рада. *Годишњак за педагогију*, 4(2), 31–43.
- **Скробић, Љ.**, Пуцаревић, Б. и Анђелковић, И. (2019). Комуникација о усвојењу као изазов усвојитељског родитељства. У Д. Димовски, Ј. Станојевић, и М. Костић (Ур.), *Родитељство - дар, теškoћа, шанса* (стр. 189–202). Центар за социјални рад "Свети Сава" Ниш, Правни факултет Универзитета у Нишу.
- Пуцаревић, Б. и **Скробић, Љ.** (2018). Значај породичног закона у очувању идентитета усвојене деце. У М. Драшкић, Н. Шаркић, и Ј. Арсић (Ур.), *Породични закон - дванаест година после* (стр. 187–201). Правни Факултет, Универзитет Унион у Београду.
- **Skrobić, Lj.** (2016). Views of foster children about contacts with parents and relatives. *HUMAN, Journal for Interdisciplinary Studies*, 6(1), 81–87.
- **Скробић, Љ.** (2016). Контакти деце на хранитељству са родитељима. *Социјална мисао*, 90(2), 63–80.
- **Скробић, Љ.**, Пуцаревић, Б. и Јауковић, Т. (2015). Подршка развоју сиблинских односа деце на хранитељству. *Социјална мисао*, 87(3), 121–133.

Учествовала је на бројним националним и међународним научним конференцијама, као и на научним и стручним скуповима. Неки од њих су:

- 2021. године, 26. Октобарски сусрети у социјалној заштити - Орган старатељства незаштићени заштитник, "Перцепција студената и студенткиња о професији социјалног рада" (коаутори Бојана Пуцаревић и Ненад Станојевић)
- 2021. године, 41. сусрети социјалних радника – Солидарност у свету који се мења: перспективе и изазови за социјални рад и социјалну политику, Факултет политичких наука Београд, „Контакти деце са родитељима лишеним слободе – изазови током пандемије COVID-19" (коауторка Бојана Пуцаревић)
- 2021. године, Days of Applied Psychology: Psychology in the function of the well-being of the individual and society, Faculty of Philosophy Niš, "The existence of

stigma as an obstacle in the process of infertility treatment” (co-author Bojana Pucarević).

- 2020. године, Друштво и политика, Факултет политичких наука у Бањој Луци, ”Контакти деце са родитељима лишеним слободе” (коауторка Бојана Пуцаревић).
- 2019. године, Јачање капацитета основних академских студија социјалне политике и социјалног рада, Филозофски факултет у Нишу, ”Евалуација стручне праксе на основним академским студијама социјалне политике и социјалног рада” (коаутори: Бојана Пуцаревић и Иван Анђелковић).
- 2019. година, Научно - стручни скуп Савремени изазови социјалне заштите-осетљиве групе, програми и исход, Факултет политичких наука у Београду, ”Контакти са члановима биолошке породице као елемент добробити адолесцената на хранитељству” (коауторка Бојана Пуцаревић)
- 2019. година, European Conference for Social Work Research (ESWRA), Social work research, practice and core values of human rights and social justice in a changing welfare society, Leuven, Belgium, ”Foster care adolescents as research advisers: lessons learnt from the field” (co-authors: Nevenka Žegarac i Nikola Jović)
- 2018. године, Научна конференција Наука и савремени универзитет 8, Филозофски факултет у Нишу, „Међународно усвојење- дилеме и изазови“.

На седници Наставно-научног већа Универзитета у Београду Факултета политичких наука од 27.06.2019. усвојен је извештај о подобности теме докторске дисертације кандидаткиње. Веће научних области правно-економских наука Универзитета у Београду дало је сагласност на предлог теме докторске дисертације на седници одржаној 24.12.2019. године.

Докторска дисертација МА Љиљане Скробих ”*Примена концепта најбољих интереса детета на браћу и сестре на алтернативном старању*” састоји се од 139 страна компјутерског слога и урађена је у складу са „Упутством о облику и садржају докторске дисертације која се брани на Универзитету у Београду“, које је донео Сенат Универзитета у Београду 13. новембра 2019. године. Дисертација је подељена у осам делова, чији је садржај образложен у наставку овог Извештаја. Дисертација садржи 6 прилога и 113 библиографске јединице, резиме на српском и енглеском језику, податке

о комисији и биографију кандидаткиње. Штампана је на А4 формату, фонт је Times New Roman 12, проред основног текста 1 ред, а маргине 20 мм.

Дисертација је прошла проверу аутентичности у програму iThenticate путем Универзитетске библиотеке и портала ValTez 19.12.2021. године. Провера оригиналности докторске дисертације је показала да дисертација не садржи плагиране ставове других аутора, о чему је менторка поднела одговарајући извештај.

II

ПРЕДМЕТ И ЦИЉ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Предмет истраживања Љиљане Скробић је примена концепта најбољих интереса детета приликом доношења одлука за браћу и сестре на алтернативном старању. Примена концепта најбољих интереса детета подразумева процес процене и одређивања најбољих интереса које обављају стручни радници и стручне раднице органа старатељства (центра за социјални рад) који доносе одлуке за браћу и сестре на алтернативном старању. Процес процене и одређивања најбољих интереса детета кандидаткиња је сагледала кроз то како стручни радници органа старатељства тумаче концепт најбољих интереса детета у контексту доношења одлука за браћу и сестре на алтернативном старању, које су карактеристике процеса процене и одређивања најбољих интереса детета и које критеријуме стручни радници и стручне раднице органа старатељства користе када процењују и одређују најбоље интересе детета када доносе одлуке за браћу и сестре на алтернативном старању. Такође, обухваћене су и тешкоће са којима се стручни радници органа старатељства суочавају када процењују и одређују најбоље интересе деце приликом доношења одлука за браћу и сестре на алтернативном старању и, у складу са тим, шта треба да буде унапређено у политикама, процедурама и пракси да би се ефикасније примењивао концепт најбољих интереса детета када се доносе ове одлуке.

Циљ истраживања је научна дескрипција процеса у коме стручни радници и стручне раднице органа старатељства примењују концепт најбољих интереса детета када доносе одлуке за браћу и сестре на алтернативном старању и објашњење процеса процене и одређивања најбољих интереса, критеријума на којима су засновани и тешкоћа које постоје у том процесу. Осим тога, кандидаткиња је као циљ истраживања поставила и научно објашњење значења најбољих интереса детета које конструишу

стручни радници и стручне раднице органа старатељства и у складу са којим доносе одлуке за браћу и сестре на алтернативном старању.

III

ХИПОТЕТИЧКИ ОКВИР И ИСТРАЖИВАЧКА ПИТАЊА

Таким припреме нацрта истраживања кандидаткиња је поставила истраживачке хипотезе. **Општа хипотеза** гласи:

У процесу процене и одређивања најбољих интереса детета у одлукама које доносе за браћу и сестре на алтернативном старању стручни радници и стручне раднице органа старатељства се суочавају са изазовима и овај процес није у складу са препорукама које постоје у међународном правном оквиру.

Посебне хипотезе:

1. Стручни радници и стручне раднице органа старатељства који доносе одлуке за браћу и сестре на алтернативном старању се у процесу процене и одређивања најбољих интереса детета суочавају са изазовима: у области организационих фактора и околности (мало времена за доношење одлука, преоптерећеност послом, велики број предмета), недоступност јасних смерница на српском језику, конфликт најбољих интереса браће и сестара.
2. У процесу процене најбољих интереса у одлукама које стручни радници и стручне раднице органа старатељства доносе за браћу и сестре на алтернативном старању не процењују се сви релевантни елементи потребни за доношење одлуке наведени у Општем коментару број 14 Комитета за права детета. Ти елементи обухватају гледиште сваког детета; очување породичног окружења и одржавање односа; заштиту и бригу која је неопходна за дететово благостање које у ширем смислу укључује материјалне, физичке, образовне и емоционалне потребе, као и потребе за наклоношћу и сигурношћу.
3. У процесу одређивања најбољих интереса у одлукама које стручни радници и стручне раднице органа старатељства доносе за браћу и сестре на алтернативном старању се не следе препоручене процедуре наведене у Општем коментару број 14 Комитета за права детета: право детета да изрази сопствено гледиште; установљивање и разматрање свих релевантних чињеница; уважавања различитих перцепција времена код деце и одраслих; формулисање

правног образложења; успостављање механизма за преиспитивање и ревидирање одлуке.

У складу са карактеристикама истраживачког проблема и циља истраживања кандидаткиња је изабрала квалитативан приступ у истраживању и сходно томе је поставила истраживачка питања, што је на методолошки релевантан начин образложила у тези. Разлог за овакав избор јесу ставови угледних аутора да се у студијама у којима аутор настоји да путем дескрипције и објашњења представи контекст или значење одређеног предмета истраживања користе истраживачка питања.

Овим истраживањем кандидаткиња је настојала да одговори на једно главно и пет специфичних истраживачких питања.

Главно истраживачко питање је:

Како стручни радници и стручне раднице органа старатељства примењују концепт најбољих интереса детета када доносе одлуке за браћу и сестре на алтернативном старању?

Специфична истраживачка питања су:

1. Како стручни радници и стручне раднице органа старатељства тумаче концепт најбољих интереса детета у контексту доношења одлука за браћу и сестре на алтернативном старању?
2. Које су карактеристике процеса процене и одређивања најбољих интереса детета када се доносе одлуке за браћу и сестре на алтернативном старању?
3. Које критеријуме стручни радници и стручне раднице органа старатељства користе када процењују и одређују најбоље интересе детета када доносе одлуке за браћу и сестре на алтернативном старању?
4. Са којим се тешкоћама стручни радници и стручне раднице органа старатељства суочавају када процењују и одређују најбоље интересе деце приликом доношења одлука за браћу и сестре на алтернативном старању?
5. Шта треба да буде унапређено у политикама, процедурама, пракси да би се ефикасније примењивао концепт најбољих интереса детета када се доносе одлуке за браћу и сестре на алтернативном старању?

Након приказаних резултата и дискусије организоване у односу на тематске целине, кандидаткиња је понудила одговор на специфична истраживачка питања, на основу којих се долази до одговора на главно истраживачко питање.

Како стручни радници и стручне раднице органа старатељства тумаче концепт најбољих интереса детета у контексту доношења одлука за браћу и сестре на алтернативном старању? Резултати истраживања показују да су најчешће карактеристике најбољих интереса детета: ширина, неодређеност, сложеност и свеобухватност из чега произилазе тешкоће у дефинисању овог концепта. То је основа и за стварање разлике међу учесницима у односу на то да ли овај концепт посматрају као централан и користан у раду или као флоскулу и фразу која „лепо звучи“, али којој недостају јасно одређен смисао и корисност. Још једна од препознатих карактеристика овог концепта је његова променљива природа у односу на проток времена и промене дечјих потреба и околности, као и у односу на актуелне околности које захтевају прилагођавање најбољих интереса околностима. Најчешће се садржај најбољих интереса интерпретира као задовољавање потреба и заштита и остваривања права деце са нагласком на свеобухватности. Иако се наглашавају индивидуализованост и јединственост сваког детета и околности у којима се дете налази приликом процене и одређивања најбољих интереса, то је недовољно видљиво у донетим одлукама које су обухваћене овим истраживањем, а посебно у одлукама у области смештаја и контаката.

Које су карактеристике процеса процене и одређивања најбољих интереса детета када се доносе одлуке за браћу и сестре на алтернативном старању? Субјективни угао посматрања и значења која стручни радници приписују сиблиншком односу у значајној мери усмерава њихову процену и одређивање најбољих интереса детета у конкретним случајевима, и то више него што то чине формализована процена и коришћење инструмената процене. У складу са тим је јака претпоставка да је заједнички смештај у складу са најбољим интересима свих сиблинга, што доносиоци одлука настоје и да остваре и то је најзначајнија карактеристика овог процеса када се доносе одлуке у области смештаја. Такође, ова претпоставка постоји и када је одржавање контаката у питању и самим тим изостаје (формализована) процена сиблиншког односа као и индивидуализована процена потреба појединачне деце. У области доношења одлука о сталности се не полази аутоматски од претпоставке да исти циљ јесте у најбољем интересу све деце из сиблиншких група и ту јасније до

изражаја долазе индивидуални интереси деце. Значајне карактеристике процеса процене и одређивања најбољих интереса детета су и усмереност на доступне ресурсе и изостанак суштинског избора што условљава реализацију, а некада и доношење одлука. Овакве околности имају последице за децу из сиблиншких група (раздвајање сиблиншких група, утицај на могућност очувања сиблиншког односа, различито усмеравање тока заштите деце из исте сибиншке групе). Поред тога, ограничени ресурси воде и израженом раскораку између формалне „моћи“ коју имају стручни радници и стручне раднице у доношењу одлука и суштинске „немоћи“ због немогућности да те одлуке спроведу.

Које критеријуме стручни радници и стручне раднице органа старатељства користе када процењују и одређују најбоље интересе детета када доносе одлуке за браћу и сестре на алтернативном старању? Централни, чак и „наткритеријум“, када се доносе одлуке у области смештаја и контаката је претпоставка о „природности“ заједничког смештаја и одржавања контаката као најбољег за сву децу из једне сиблиншке групе. Искуство заједничког живота сиблинга је високо рангиран критеријум када се доносе одлуке за сиблинге у све три области доношења одлука (о смештају, контактима и сталности). Индивидуалне потребе и карактеристике деце (здравствене, образовне, развојне потребе, узраст), карактеристике сиблиншког односа, као и сигурност и безбедност деце у овом односу су још неки од критеријума коју учесници и учеснице наводе. Резултати овог истраживања показују да је партиципација деце неконзистентно примењена као критеријум у доношењу одлука за децу из изабраних случајева иако је учешће деце у одлукама кроз обезбеђивање “гlediшта детета” неопходан елемент у процени и одређивању најбољих интереса детета (General comment No. 14, 2013),

Са којим се тешкоћама стручни радници и стручне раднице органа старатељства суочавају када процењују и одређују најбоље интересе деце приликом доношења одлука за браћу и сестре на алтернативном старању? У овом истраживању резултати указују на то да се сва ограничења и тешкоће са којима се иначе сусрећу стручни радници и стручне раднице у раду (недостатак времена, обим и разноврсност посла и недовољан број стручних радника и стручних радница) рефлектују и на процену и одређивање најбољих интереса детета приликом доношења одлука за браћу и сестре на алтернативном старању. Уочене су и неке специфичне тешкоће, попут

системских решења и ограничених ресурса који онемогућавају да одлуке засноване на најбољим интересима деце спроведу. Кандидаткиња закључује да одлуке се реализују, а некада и доносе, у односу на то што постоји као доступно, а не у односу на оно што је процењено као најбољи интереси деце.

Шта треба да буде унапређено у политикама, процедурама, пракси да би се ефикасније примењивао концепт најбољих интереса детета када се доносе одлуке за браћу и сестре на алтернативном старању? На основу резултата истраживања, кандидаткиња константује да постоји неколико начина којима се могу обезбедити предуслови да се концепт најбољих интереса детета ефикасније примењује када се доносе одлуке за браћу и сестре на алтернативном старању. То су: развој и интегрисање процедура које се односе на рад са сиблиншким групама у стандардне процедура у дечјој заштити; развој и унапређење капацитета смештаја прилагођеног сиблиншким групама; подршка развоју сиблиншких односа кроз унапређење планирања, организације и реализације сиблиншких контаката; унапређење система прикупљања података, документовања и мониторинга документовања; сензибилисање потенцијалних усвојитеља за значај сиблиншких односа.

IV

КРАТАК ОПИС САДРЖАЈА ДИСЕРТАЦИЈЕ ПО ПОГЛАВЉИМА

У уводном делу кандидаткиња је прегледно представила проблем истраживања, као и одређење основних појмова које користи у раду (браћа и сестре, концепт најбољих интереса, процена и одређивање најбољих интереса, алтернативно старање) како би допринела јасноћи и недвосмислености. Осим тога, у уводном делу кандидаткиња је представила и кратак приказ садржаја поглавља дисертације.

У делу „**Најбољи интереси детета**” компетентно је представљен и дефинисан комплексан и контроверзан појам најбољих интереса детета, његово порекло и развој. Након тога је приказана његова заступљеност у међународним документима, као и имплементација и процена и одређивање најбољих интереса детета у упоредној и домаћој пракси. На крају поглавља се овај концепт повезује са алтернативним старањем деце.

У делу „**Браћа и сестре на алтернативном старању**” представљен је значај односа браће и сестара, као и значај ових односа за децу на алтернативном старању, доступни подаци о браћи и сестрама на алтернативном старању, нормативни оквир који уређује сиблиншко питање. Затим су приказана истраживања у овој области у односу на то да ли се баве: разлозима и карактеристикама заједничког и одвојеног сиблиншког смештаја; исходима ових смештаја; контактима између сиблинга који не живе заједно; гледиштима деце, водитеља случаја и одгајатеља (особа укључених у непосредну бригу деци) о сиблиншком питању. На крају поглавља представљена су знања из истраживања о алтернативном старању сиблинга у Србији.

У делу „**Методологија истраживања**” приказани су предмет и циљ истраживања, истраживачка питања, дизајн истраживања, методе прикупљања и анализе података. Истраживање почива на конструктивистичкој епистемолошкој позицији, што је у складу са савременим стањем у истраживањима у области социјалног рада у свету. Циљ истраживања која су заснована на овом становишту је да се, што је више могуће, ослањају на гледишта учесника о теми која се истражује. Теоријска перспектива истраживања је интерпретативистичка, те истраживачи нису одвојени од феномена који истражују, већ је њихова улога да дају смисао и значење значењима која учесници имају о свету те да интерпретирају та значења. Конструктивистичка утемељена теорија је изабрана методологија односно стратегија истраживања. Прикупљани су подаци из вишеструких извораа и то путем: полуструктурираних дубинских интервјуа, анализе документације - досијеа и коришћењем техника анкете - упитника, за шта је развијен релевантан инструментариј.

У даљем тексту је приказан узорак истраживања и карактеристике изабраних случајева, као и ток истраживања. Коришћен је критеријумски узорак, а финални узорак је обухватио 21 стручног радника/ радницу, из 10 центара за социјални рад широм Републике Србије, и анализу досијеа деце из укупно 26 група браће и сестара на алтернативном старању - укупно 87 деце. На крају поглавља дискутована је валидност и поузданост истраживања, а приказани су и образложени поступци за поштовање етичких начела у истраживању, рефлексивност истраживачице и допринос истраживања.

„**Резултате истраживања**” кандидаткиња је приказала у односу на теме које су чиниле основу за вођење интервјуа. У питању су: Карактеризација сиблиншких

односа; Карактеризација најбољих интереса детета; Три области доношења одлука (смештај, контакти и сталност); Препоруке учесника. Кандидаткиња наглашава да, иако тема Ресурса није била одвојена област током интервјуа, она се издвојила у наративима учесника у свим областима доношења одлука и због тога је приказана као посебна тема у делу резултата.

“Дискусија” је у првом делу организована у односу на теме по којима су резултати истраживања приказани. Након тога, у другом делу дискусије, кандидаткиња је издвојила неколико специфичних налаза:

- Неконзистентна примена партиципације деце као критеријума у доношењу одлука;
- Искуство заједничког живота сиблинга као високо рангиран критеријум при доношењу одлука;
- Успостављање равнотеже између различитих интереса деце из сиблиншке групе;
- Документовање у области доношења одлука које се доносе за сиблинге на алтернативном старању;
- Рефлексија учесника и учесница на прелиминарне налазе истраживања, што је подразумевало примену тзв. валидације учесника.

На крају овог поглавља су презентовани и интерпретирани одговори на постављена истраживачка питања.

У делу „**Закључци и препоруке**” приказане су формулисане препоруке за унапређење политика и пракси које се односе на алтернативно старање браће и сестара, као и препоруке за будућа истраживања, док завршни део рада приказује „Ограничења истраживања”. Након овог дела, кандидаткиња наводи коришћену литературу на српском и енглеском језику која обухвата: претходна истраживања сличне тематике; евиденцијске документе релевантних институција и организација; правне документе. Избор литературе, заснован на најновијим научним изворима, указује на компетентно бављење овом темом. У делу “**Прилози**” налазе се инструменти коришћени приликом истраживања и сагласности за учешће у истраживању након чега следи биографија кандидаткиње.

ОСТВАРЕНИ РЕЗУЛТАТИ И НАУЧНИ ДОПРИНОС

Докторска дисертација "*Примена концепта најбољих интереса детета на браћу и сестре на алтернативном старању*" предствља оригиналан, научно утемељен рад Љиљане Скробих у области теорије и методологије социјалног рада.

Иако је тема алтернативног старања браће и сестара истраживана и у другим радовима (што је кандидаткиња приказала у прегледу литературе), у овом истраживању она тој теми приступа из перспективе најбољих интереса детета што је значајна новина. Допринос овог рада се огледа и у научном и практичном смислу. Научни допринос је у проширењу постојећих сазнања социјалног рада као академске дисциплине, јер до сада ова тема није истраживана из перспективе права детета и не постоје знања о процесу примене концепта најбољих интереса детета када се доносе одлуке за браћу и сестре на алтернативном старању у међународном и европском, а не само у националном контексту. Ово истраживање даје доприносе на два нивоа научног сазнања: научна дескрипција и научно објашњење. Допринос на нивоу научне дескрипције је у погледу описа процеса у коме стручни радници органа старатељства примењују сложен концепт најбољих интереса детета када доносе одлуке за браћу и сестре на алтернативном старању. Истраживање доприноси и научном објашњењу процеса процене и одређивања најбољих интереса, критеријума на којима су засновани и тешкоћа које постоје у том процесу. Добијени резултати о карактеристикама процеса доношења одлука за браћу и сестре на алтернативном старању, поред тога што употпуњују постојећи научни фонд знања у овој области, пружају и нови поглед на ову тему и обезбеђују оквир за наредна истраживања.

Поред наведеног, рад даје допринос у побољшању праксе доношења одлука и унапређењу квалитета алтернативног старања сиблинга. Важна је у том смислу била и рефлексија учесника и учесница истраживања о резултатима истраживања и прелиминарним препорукама, јер је управо она показала да је и само учешће у истраживању већ имало позитиван утицај на њихову професионалну праксу. Управо са циљем побољшања праксе доношења одлука и унапређења квалитета алтернативног старања сиблинга, кандидаткиња је формулисала препоруке које су засноване на налазима истраживања. Препоруке се односе на унапређење регулативе и нормативног

оквира за рад са сиблиншким групама на алтернативном старању, на унапређења праксе доношења одлука, као и на наредна истраживања у овој области. Ове препоруке могу допринети и да се унапреди процес примене концепта најбољих интереса детета приликом доношења одлука за браћу и сестре на алтернативном старању и да се омогући да се те одлуке спроводе ради унапређења квалитета заштите деце.

VI

ЗАКЉУЧАК

Увидом у евиденцију Универзитета у Београду, Факултета политичких наука и Универзитетске библиотеке, Комисија је утврдила да до сада на универзитету није брањена докторска дисертација која третира примену концепта најбољих интереса детета на браћу и сестре на алтернативном старању. Ради се заправо о теми која до сада, према сазнањима чланица Комисије, није третирана на начин на који се определила кандидаткиња ни у међеународним оквирима. Стручне компетенције кандидаткиње, континуирано усавршавање у области социјалне заштите деце без родитељског старања, радови које је објавила, учешће на стручним и научним скуповима представљају основ за закључак о њеној компетентности за кредибилно бављење овом темом. На формулацију предмета докторске дисертације утицала су њена искуства из праксе у директном раду са браћом и сестрама на алтернативном старању, као и претходна истраживачка искуства у области алтернативног старања.

Комисија је сагласна да је докторандкиња користила погодан теоријски оквир, прикладан методолошки приступ и развила релевантне истраживачке алатке за прикупљање емпиријске грађе; организовала и на стручан, научно објективан и етички начин спровела теренско истраживање, упркос изазовима услед пандемије током 2020. године; извела компетентну квалитативну анализу података, научно и стручно дискутовала добијене резултате и извукла аргументоване закључке које је представила у прегледном тексту у формату докторског рада. Имајући у виду комплексност предмета истраживања, добијене резултате и њихово научно тумачење којим је одговорено на постављена истраживачка питања као и научне и друштвене импликације резултата истраживања, Комисија констатује да се ради о значајној, савременој и високо квалитетној докторској дисертацији, чији налази доприносе

укупном научном знању у области друштвених и политичких наука, а посебно у области социјалног рада.

Кандидаткиња Љиљана Скробих је на иновативан начин приступа проучавању предмета истраживања. Приступ предмету истраживања у овој дисертацији је сложен, методолошки меродаван и заснован на најновијим научним изворима о датој теми на српском и на енглеском језику. Дисертација МА Љиљане Скробих урађена је у складу са одобреном пријавом, испуњава методолошке стандарде научног докторског рада, кандидаткиња је компетентно применила изабране методе истраживања, а на основу добијених података аргументовано је донела закључке и препоруке из истраживања. Такође, дисертација представља оригинално и самостално научно дело, са темом која има посебно изражену научну и практичну актуелност и значај и за област социјалног рада, односно заштите деце и у међународним оквирима и у Републици Србији.

На основу свега наведеног, Комисија предлаже Наставно-научном већу Универзитета у Београду – Факултета политичких наука, да усвоји реферат о завршеној докторској дисертацији кандидаткиње МА Љиљане Скробих *"Примена концепта најбољих интереса детета на браћу и сестре на алтернативном старању"* и формира Комисију за јавну одбрану у истом саставу

Београд, 28. 12.2021. године

Комисија

проф. др Невенка Жегарац, менторка

Универзитет у Београду – Факултет политичких наука

проф. др Наталија Јовановић

Универзитет у Нишу – Филозофски факултет

доц. др Анита Бургунд Исаков

Универзитет у Београду – Факултет политичких наука
